

Orationes Sex, Tres Fvnebres, Dogmaticæ Tres

Stapleton, Thomas

Antverpiæ, 1576

Apologia Recentioris Ecclesiæ: Sive Contra Præscriptionem Protestantum,
qua veteris tantùm Ecclesiæ testimonia in dirimendis controuersijs
admittunt, posterioris reijiciunt. Oratio In Licentiæ ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69636](#)

APOLOGIA RE- CENTIORIS ECCLESIAE:

S I V E

*Contra Præscriptionem Protestantum, qua
veteris tantum Ecclesiæ testimonia
in dirimendis controuersijs
admittunt, posterio-
ris reijciunt.*

ORATIO IN LICENTIA THEO-
logica laurea suscepta, habita.

Vo d semper optaueram, Amplissimi, & Ornatissimi viri, doctissimi & humanissimi Auditores, vt quod Theologum & Ecclesiæ filium decet, Theologorum recentiorum causam agere, & Ecclesiæ hostes publicè traducere, oportuno aliquo loco ac tempore concederetur: ad illud nunc hodiernus is dies, ad illud frequens hic vester confessus, ad illud ordo hic nobilium & doctorum virorū amplissimus, volētem inuitat, ac prouocat, conaturum iam diu excitat, & currēti calcar apponit. Quum enim ex hoc loco aliquid agere

M 3   Theolo-

Theologo dignum, hic locus iubeat, hoc
tempus exigat, iucundissimus hic cōspectus
vester admoneat: nihil profectò huic vel
loco aptius, vel tempori accommodatius,
vel tantè nobilissimorū & doctissimorum
virorū alsidēti coronæ gratius ac oportu-
nius, posse me dicere existimauī, quam vt
Theologiæ candidatus Theologorū cau-
sam coagerem, &, Catholicæ filius, Ca-
tholicæ patrocinij susciperē. Neq; enim
nescij estis, in ea nos tempora hodie inci-
disse, quę vt in totam Ecclesiam, ita præci-
puè in Theologorum nomē ac caput ho-
stiliter conspirarunt: quæ vt totius Eccle-
siax, ita præcipue Scholæ Theologicæ au-
thoritatem ac fundamenta conuellerant.

Quas sanè nefarias & sceleratas impro-
bissimorum hominū cogitationes vt Sa-
tanás promoueret, ac effectui aliquando
daret, infinitas in hūc ordinem calumnias
congessit, cōuitijs & opprobrijs inauditis
Theologorū Principes cōspersit, ac apud
rudes & indoctos traduxit: nulli cōtume-
lię, nulli mēdacio, nulli blasphemię parcēs,
vt hanc aliquādo grauissimorum virorum
saluberrimā authoritatem conuelleret, &
senes,

senes, ut aiūt, è pōte deturbaret. Sed inter
cæteras, quæ latè & dictu nefandæ, & nu-
mero penè infinitæ sunt, nulla profecto
fēdior, nulla grauior, nulla perniciōsior cō-
tumelia, calumnia, blasphemia excogitata
& in mediū prolata ab illis. Satanæ mini-
stris est, quām ea vna, qua totum recēti-
rum Theologorū ac Patrū venerandū Se-
natū è subsellijs detrahere, totā posterio-
rū horū tēporum diuturnā seriē perfidiæ
damnare, totos denique hos mille annos
Christianæ fide penitus exuere, vna impu-
dētissima Prescriptione, & effiōti audacia,
sunt ausi. Sic enim (vt vno verbo infinitā
eotū insaniā cōpleteat) p̄scribūt hodie,
cōtra Ecclesiā, cōtra Scholas, cōtra Theo-
logos & Scriptores ecclesiasticos, infasti
huius ætatis hæretici, vt dicant, hos tolos
mille annos, in tenebris plus quām Cym-
merijs volutatos, ac fēdis superstitionibus
penit' immersos, Christianæ professionis
nomē rātūm obtinuisse, fide caruisse, oēs
qui eo toto tēpore scripserūt, docuerunt,
floruerūt, seu scholasticos, seu quoscunq;
alios Scriptores ac magistros Catholicos,
cēcos Duces fuisse proindeq; in discutiēdis

M 4   quæ ho-

quę hodie vigeat innumeris illis controversijs, solos illos primę Ecclesię Patres, solos primorum quatuor, vel quinque, vel ad summum sex centenariorū Scriptores esse audiēdos. Qui autē ea rēpora sequuntur, seu sanctus ille Gregorius, seu Beatus Bernardus, seu Venerabilis Beda, seu quisquam aliis fuerit, eos omnes tanquam infames homines & iam falsitatis cōuictos, à publico veritatis testimonio, esse repellēdos. Hāc iniquissimā impudentissimorū hominū & superbissimā Pr̄escriptionē cōuellere, simulq; Recētioris huius etatis fidē, Patrū & Theologorū authoritatē tueri, hoc ego tempore, hac oratione nostra, donāte Deo, institui. Neq; enim vel huic loco, vel bis rēporibus, vel auditorū horū grauitati ac prudētiæ accommodatius aut grati⁹ me quicquā posse dicere existimauī.

Partitio.

Hanc autē Recentioris huius Ecclesiæ Apologiā sic instituā, hanc arrogantissimę hæreticorū Pr̄escriptionis proiectā audaciā sic retundā, ut primū quidē quam sit ea iniqua, & ab omni penitus ratione aliena, duabus potissimum de causis ostendā. Secūdo loco, quāta cū blasphemia sit ea-
dem con-

dem coniuncta, dilucidè demonstrē. Hæc duo capita, dum pro huius quidē temporis ratione breuiter, pro rei autē dignitate, quam possum grauiter & solidè pertracto, diligēter quæso, quod facitis, attēdite.

Ab initio statim infaustæ huius & nefandæ hæresis, quæ sua nūc immani colluvie & tetra fēditate totū penè Christianū orbē (proh dolor) conspurcauit, nō defuerūt viri docti & Theologi eruditī, qui cū ipsis infandæ huius sectę magistris cōfertis quasi manibus dimicarūt, & pro fide Catholica strenuè concertarūt. Illos insignes & præclaros viros hīc recēdere, non est opus. Ipsi beata iā sunt in pace, & viuūt nomina eorū in æternū. In hac autē cōcertatione prēter ipsas sacrosanctas Scripturas, Conciliorū, Synodorū, sanctorū Patrum ac doctissimorū Ecclesię luminū, sacrosancta Decreta, solidæ rationes, clarissima testimonia, à nostris in medium proferebātur. Horū quū se & multitudine obrui, & authoritatis pondere prosterni videret Lutherus, Melanchthō, Caluinus & cetera illa sceleratorū hominū turba, eorū maximē qui his iā postremis cētenarijs in sumnia

M 5 fidei

fidei pace libere, clarè & dilucidè de rebus omnibꝫ scripsit, nec illa in suas partes aliquo modo trahere se posse cerneret: omni statim deposito pudore, omni exuta boni viri facie, impudētissimè clamare cæperūt, hos postremos Cētenarios, non fidei Christianꝫ, sed superstitionis cuiusdā Papistice tēpus fuisse. Ad primā Ecclesiā, ad antiquiores Patres appellāt. Illā esse solā putā, purā, & illibatā fidē, quā primi post Apostolos magistri tradiderūt, quęq; ex primorū tantū Cētenariorū mōnimentis erui posset, inuidiosē clamitāt. Hinc factū est, vt Luther⁹ quidē in captiuitate Babylonica, Caluin⁹ in Epist. ad Sadoleū, & in Prophe tas passim, Melāchthō in locis cōmunibꝫ posteriūs editis, & Andreas Smidelinus in Respōsione ad Apologiā Frederici Staphili, primos tātūm 500. post Christū annos Ecclesiæ Christi concedāt, reliquos mille annos nō Christi, sed Antichristi esse clamitātes. Hinc porrò fit, vt posteriorū Patrū scripta sanè oīa & singula, ac toti⁹ hui⁹ tēporis testimoniū, inaudito quodā fastu ac supercilio, non vt Aristarchi cēsoria aliqua virgula notēt ac corrigāt, sed vt noui quidam

statim.

Quidā Cœsares penit' abrogēt, & toto orbe
Romano exulare iubeāt. Hinc deniq; Pre-
scribūt nobis pro suo imperio, in cōtrouer-
sijs de Religiōe tractādis, seu ad praxī illæ,
seu ad doctrinā spectēt, nō nisi ex primis il-
lis annorū Cētenarijs petēda testimonia,
depromēda exēpla, adhibēda causæ patro-
cinia. Ac nos quidē sanè antiquissimorū
Patrū Venerādis vestigijs ita cupidē inhæ-
rem⁹, & purioris illius Ecclesiæ (vt loquū-
tur) testimonia tāta auiditate inquirim⁹, vt
ex illis penē solis nostrorū de rebus hodie
cōtrouersis libri cōsistāt, illis pene solis in-
nitātur. Quod sanè adeo cōfidēter faciunt
& fecerunt semper Catholicī Scriptores,
vt nemo adhuc (quod sciā) Catholic⁹ cō-
tra hāc iniustissimā aduersariorū Præscrip-
tionē vel verbū scripserit. Id quod ex opti-
mæ suæ causæ magna cōfidētia faciūt, nō
quia Præscriptionē tā superbā probēt, aut
vlla ratione ferendā putēt. Nam ita anti-
quiorū seculorū testimonia perquirere, vt
posteriora impietatis & cœcitatis damne-
mus, vel illis nos solis astringi debere pu-
temus, illud verò & impiū eist & iniquissi-
mū. Quod vt nunc probemus, iniquitatē
huius

huius nefariæ Præscriptionis primo loco
(vt antea proposuimus) ostēdemus. Eā ve-
rō duob' nos modis probaturos dixeram⁹.

Primū ergo, iniquam esse hanc Præ-

1. scriptionem dicimus, propter paucitatē Scriptorum, qui ex primis illis Centena-
rijs nobis iam supersunt. Deinde propter modum ipsum, quem in scribendo illi pri-
mi Patres tenuerunt. Hoc vtrumq; quum breuiter ostendero, ad impietatem huius nefariæ Præscriptionis explicandam, no-
stra se conuertet oratio. Paucitatem ergo primæ Ecclesiæ Scriptorum (quæ primi capitis prima probatio instituta fuit) mul-
tis argumentis colligimus. Nam vt de ip-
sis Euangelijs & Epistolis Apostolicis ni-
hil dicamus quę omnia data potius occa-
sione, quām dedita opera scripta fuisse, &
antiquissimi Historiographi notarunt, &
ipsa legentibus argumenta ostendunt, eo-
rum sanè proximos successores scribendi
minimam habuisse rationem, nec tam edendis libris, quām erudiēdis populis operam dedisse,
scribit apertè Eusebi⁹ Pamphili in His-
toria Ecclesiastica. Et sanè qui attentius to-
tam illam vetustissimorum Scriptorum
Biblio-

Paucitas
Scriptorum
prima ecclie
sie.

Lib. 3. cap.
24.

Bibliothecam euoluit, reperiet illam ferè omnem aut in hæreticis & gētilibus confutandis, aut in Epistolis & Apologijs occasione aliqua data scribendis confistere. Hinc Irenæi, Tertulliani, Clementis Alexandrini, Iustini Martyris, Ignatij & aliorum scripta. Pauci enim, aut nulli eo tempore (primis dico centum aut ducentis annis) vel Scripturas relictis commentarijs illustrauunt, vel Homilias suas ad populum scripto reliquerunt^b, vnde certior Sacramentorum & doctrinæ hodie controuersæ ratio hauriri possit. Postea quidē hæc cæpta fieri, sed perpetua quasi illorum temporum vel à gentibus usque ad annum trecentesimum & amplius, vel ab hæreticis usque ad annum ferè quingentesimum persecutio, ita partim scribēdi hoc studium perturbauit, partim quæ scripta erant, è medio sustulit, alia quoque infornitia totas nobis toties Bibliothecas eripuerunt, ut rarissimos iam horum temporū Scriptores necessariò habeamus. Huius rei locupletissimi testes esse possunt eorum libri, qui de Scriptoribus ecclesiasticis scripserunt. Qui enim Eusebiū, Hieronymum,

ronymū, Cassiodorum, Gennadiū, Trihe-
miū, Honoriū, aliosq; legerit, & quot iam
Scriptores etiā ab illis enumerati perie-
rint, animaduerterit, nō sine lachrimis, o-
pinor, videbit, quanta iā veterum Scripto-
rū penuria laboremus. Causas verò penu-
riæ istius varias & multiplices inuenio.

In trecentis illis primis post Christum
*Cause iac- annis, Antequā Imperatore Constantino-
ture veterū Christianam fidem amplectente pax Ec-
Scriprorum. clesijs redderetur, persecutio-nes illę à pri-
oribus imperatoribus contra Ecclesiā ex-
citatae, nō minus librorū erant, quā homi-
nū, nō min⁹ codicū, quām corporū. Vnde
apud Christianos nō tantū qui fidē ab-
negabant sed & qui libros & scripta sacra
persecutorib⁹ tradebāt, Apostatę habebā-
*Vide Augu- tur. Hinc illa nominatissima Cœciliani Ca-
lib. contra thaginensis Episcopi (vnde & donatistaū
fulgentium. schisma ac postea hæresis emersit) accusa-
Donatista. tio agebatur, quod in persecutione Dio-
Num. 12. cletiani libros sacros tradidisse diceretur:
& lib. 7. ex quo factū est, ut Catholicos tūc Cœci-
cap. 2. de ba- liano cōmunicātes Donatistæ tradidores
ptist. cont. appellaret. Porrò in grauissima illa decem
Donat. annorū persecutione sub Diocletiano &
Maximi-**

Maximiliano Imperatoribus, sacri libri, & Lib. 7.
 Patri enarrationes (vt notauit Nicepho- Cap. 3.
 r^o) in foro cōburebātur. Quantā hīc opti-
 morum Authorū iacturā factā esse putare
 possum^o? Licini^o ille Tyrānus vnā cū Cō- Histor. tri-
 stantino Magno aliquandiu imperans, ita part. lib. 1.
 præclarā huic rei nauabat operam, vt lite- cap. 9. lib. 7.
 rarum hostis ab Historicis vocaretur, & in cap. 28.
 Olorio. At vero Julianus Apostata omni Tripart.
 proorsus literarū studio Christianis inter- Hist. lib. 6.
 dixit. Valēte quoq; Imperatore crudelis- cap. 17.
 simas de successore suo agitante quæstio-
 nes, omniaq; omniū scripta & scrinia per-
 scrutante factū est (vt notauit Ammianus Lib. 29. His-
 Marcellinus) ut per orientales prouincias storiarum.
 omnes metu similiū exurerent libraria om-
 nia Tantus vniuersos inuaserat terror. Neq;
 verò sub his tantū Imperatoribus cru-
 delitate & terrore omnia permiscenti-
 bus perierūt nobis Authores boni & an-
 tiquissimi illi primorum tēporum Scrip-
 tores. Hīc enim si conquieuisset hoc ma-
 lum, posterorum saltem industria resar-
 ciri illud potuisset. Verū accessit his ma-
 lis, immanis illa Barbarorum turba, Van-
 dalorū, Hunnorū, Gothorū, Herulorū
 & his

& his similium in Romanum Imperium, Africam, Hispaniam, Galliam, Italiam, totumq; etiam Orientem circa quadrin- gentos post Saluatorem annos irruentiū, omniaque vastatium, sacraque ac propheta miscentium . Notauit hoc circa hæc tempora Sabellicus cùm diceret, ob mul- zorum populorum incursiones, optimorum Au- thorum destructiones esse consecutas. Huius quoque rei argumentum ex Augustino colligi potest, sub cuius moriem prima il- la Vandalorum irruptio in Romanū Im- perium incidit. Scribit enim alicubi, per- paucos fuisse suo tempore in lingua Latina Scrip- tores. In Greca autem, inquit, quis numeret?

*Cōtra fau-
stum lib. 3.
cap. 2.* At verò hodie ex vetustissimis illis pri- morū temporū Scriptoribus qui Augu- stinum præcesserunt longè plures habe- mus Latinos, quàm Græcos. Ex quo con- stat, magnam post eum vastationem con- secutam. Porrò in Concilio Carthaginē- si tertio, cui interfuit Augustinus, citatur *Capuensis quædam plenaria Synodus*. Huius- modi nunc extat nulla. Citatur etiam sæ- piissimè ab Augustino contra Donatistas disputante, *plenarium totius Orbis Conciliū pro Bap-*

pro Baptismo Hæretorum non iterando. Quo De bapte.
 etiam vtitur tanquam antidoto fortissima par lib. 1.
 contra Concilia illa Africana, quibus tan- cap. 18. &
 topere Donatistæ innitebantur. Huius lib. 4. cap. 6.
 modi tamen Concilium hodie non repe- lib. 6. cap. 7.
 ritur. Nam quod quidam hodie docti viri & 13.
 illud ab Augustino toties commemora-
 tum, Nicenum illud magnum & primum
 esse putant, mihi nullo modo fit verisimi-
 le. Est enim plus quam probabile si Nice-
 num illud fuisset quod vel semel illud in
 creberrima illa mentione facta Augustinus
 nominasset: tum propter illius Concilij
 Authoritatem maximam, tum propter
 controversiæ quam tractabat magnitudi-
 nem. Sane in re multo minoris momenti
 illud Concilium nominatim citat. Dein- Epist. 110.
 de tale videtur hoc Cōcilium fuisse quod alijs q; in le-
 ob hanc potissimum quæstionem de ba- cie.
 ptismo hæretorum vocaretur. Niceni
 verò Concilij causas ex proposito com-
 memorans & commendans Athanasius
 in Epistola de Synodis Arimini & Seleu-
 cię, de hac re prorsus tacet. Rursum tale e-
 rat hoc Concilium quod alijs varijs Syno-
 dis & in Africa, & in Asia hac de re col-

N lectis

lectis satisfaceret, easque ita corrigeret, ut
Episcopi ipsi tam Africani quam Orientales qui cum Cypriano contrarium de-
creuerant, sententias suas hac de re postea
mutarent. Nam ita hoc factum fuisse illu-
stres testes sunt S. Augustinus contra Cre-
sconium Donatistam lib. 3. cap. 2. & pau-

In Dialogo aduersus Luciferianos. lo ante eum Hieronymus, qui eosdem ipsos
Episcopos neuum emississe decretum narrat.
Quod certe tam cito & tam solenniter fa-
ctum non fuisset sine Concilij magis vni-
uersalis ipsis adhuc viventibus congregati
Authoritate. Quod si ita est, Nicenum
multis annis præcesserit necesse est. Nam
quod D. Hieron. scribit loco citato Nice-
nam Synodum omnes haereticos suscipe-
re exceptis Paulianistis, est quidem ita ut
in Can. 19. illius Synodi illos solos rebap-
tisandos censeat: sed non propterea illud
fuisse Concilium de quo toties Aug. lo-
quitur, inde colligitur, quod in eo Can. de
tota hac quæstione nihil directè conclu-
ditur nec eidenter asseritur: quod tamen
in illo Concilio toties ab Augustino cita-
to eidētissimè & plenissimè factum fui-
se, ex illa tam frequenti & confidenti eius
citatione

citatione facile constat. Quare excidit nobis haud dubiè Concilium illud longè grauissimū atque plenarium. Quid quod multis ante Augustinum annis in Synodo secunda Arelati habita allegatur generale Concilium sub Beati Martini vel (ut alij legunt) Maurini tempore ex omnibus mundi Can. 18; partibus in eadem urbe Arelatensi celebratum? Sed eius hodie ne vestigium quidem appareret. Ex quibus omnibus perspicuum sit, posterioribus haud dubiè persecutionibus, grauissima hęc primę Ecclesiae monumenta erepta nobis esse.

Neque verò ab externo solum hoste passa hęc est Ecclesia, aut ab infideli tantum & Barbaro, sed & à Domesticis quoque, quos enutriuerat ut filios, sed ipsi spreuerunt eam. Nam & heretici quoque Catholicorum libros & scripta crudelissimè, si quando fortiores eos esse contigerat, depopulabantur. Ariani Bibliothecam Alexandrinam optimis & antiquissimis Authoribus instructissimam penitus incenderunt. Cuius rei locupletissimus testis est Athanasius ille Magnus, reliquiæ Ægypti Episcopi, dum Marco Rom.

N 2   Ponti-

In Epist. ad Marcum Papam. Pontifici pro exemplaribus Niceni Concilij eo quoque tempore, incendio absuntis scribunt, simulque Arianorum tyrannidem in Episcoporum libris concremandis ostendunt. Pestis ista Arianica quanto diutius ac potentius Orbem Christianum occupauit, tanto ab ea grauius ac vehementius hoc in genere peccatum fuisse, verisimile est. Sed & Donatistæ patrum suorum hæreticorum mensuram implentes, si Augustinus credimus, Catholicorum libros incenderant. Atq; hæc quidem omnia in prima illa Ecclesia, & intra quadringentorum plus minus annorum ambitum contigerunt. Iam vero si posteriorum persecutionū & vastationū Historiā usq; ad annum Domini sexcentesimū texere vellem, & quas toti Italię ferè ducētis annis Longobardi clades intulerunt perstringere, immane quantus dicendi campus, in quo excurrere posset oratio, daretur. Ego vero ex paucis his exemplis liquidò iam vobis constare arbitror, quanta necessariò ex his, quæ diximus, Scriptorum antiquissimorum paucitas consequatur. Quæcum ita sint, quam inhumaniter & iniquè,

Cōtra Gaudentium lib. 2. cap. 14. ticonum implentes, si Augustinus credimus, Catholicorum libros incenderant. Atq; hæc quidem omnia in prima illa Ecclesia, & intra quadringentorum plus minus annorum ambitum contigerunt. Iam vero si posteriorum persecutionū & vastationū Historiā usq; ad annum Domini sexcentesimū texere vellem, & quas toti Italię ferè ducētis annis Longobardi clades intulerunt perstringere, immane quantus dicendi campus, in quo excurrere posset oratio, daretur. Ego vero ex paucis his exemplis liquidò iam vobis constare arbitror, quanta necessariò ex his, quæ diximus, Scriptorum antiquissimorum paucitas consequatur. Quæcum ita sint, quam inhumaniter & iniquè, ne dicam

ne dicam temerè & impudenter, illi agāt,
qui grauissima fidei nostrę Mysteria, adeo-
q; singulos ritus ac ceremonias non aliter
agnoscunt, nisi ex hac incertissima Anti-
quorum Scriptorum, paucitate, certa il-
lis & manifesta omnia, idq; abundanter &
copiosè reddantur, vestro iam omnium
iudicio perpendendum relinquo.

Venio nunc ad primi capitinis secundam
causam. Iniquissimam enim esse hanc hę-
reticorum de primis illis quingentis aut
sexcentis annis Pr̄escriptionem dicimus,
non solum propter Scriptorum illius tē-
poris, qui quidem hodie supersunt, pauci-
tatem, sed multò magis propter modum
ipsum scribēdi quē illi antiquissimi Patres
& Scriptores tenuerunt. Nempe, sicuti
Apostoli ipsi (ut diligēter notauit Euse-
bius Pamphili in demōstratione sua Euā.
gelica) quæcunq; à Christo quasi sapientiori-
bus & magis spiritualibus præcepta fuerāt, illa-
q; tantum, quos capaces eorū esse intellexerāt,
sine scripto tradiderunt, quæ verò infirmiori-
bus & vulgo fidelium conuenire existimabāt,
eorum quedam quidem in scripto reliquerunt,
quædam verò per sanctiones & ritus non scri-

Mysteria
des parçé
& obfcu-
ré in prima
ecclesia scri-
bi solita.

Lib. I.
Cap. 6.

N 3   pto ob.

pros obseruāda tradiderunt: ad eundem plā-
nē modū & primæ Ecclesiæ Patres, quo-
quōt sexcentis illis primis annis florue-
runt, Apostolorum vestigia & exempla
securiſſe cerunt. Notauit hoc in illis diler-
tē Basilius Magnus, moremq; ac studium
istud Maiorum suorum pluribus veibis

Cap. 27.

& commemorat, & commēdat. Sic enim
in libro de Spiritu Sancto postquam va-
rias traditiones tacita & arcana doctrina
relictas enumerasset, subiungit: Reliqua i-
tem ex qua sunt scriptura? Nonne ex hac non
publicata & arcana doctrina, quam in mini-
mè curioso ac sollicito silentio Patres nostri cō-
seruarunt? Recte illi: ut pote docti, Mysteriorū
reuerentia ac authoritatē silentio custodiri.
Quæ enim ne inspicere quidem fas erat nō in-
itiatis horum iucti inam quomodo par erat in
literis velut in triumpho ostentare? Compa-
ratione deinde facta cum Sanctuario ve-
teri eiusque arcanis mysterijs, ad eundem,
inquit, modum etiam hi qui ab initio res Ec-
clesiasticas sancierunt, Apostoli & Patres in
occulto ac silentio mysterijs Authoritatē cō-
seruarūt. Nimirum aderant tum permixti
Christianis in variis Ethnici & Iudei,

in Eccle-

in Ecclesijs Catechumeni, idque totis illis sexcētis annis usque ad Gregorii Magni tēpora. Hinc factum est, ut nec dicentium vel libera in Ecclesijs audiretur, nec manifesta in scriptis libris doctrina legeretur: peruentura haud dubiē in aduersariū manus, quibus nec doctrina ad sugillāda, nec malitia ad irridēda nostra mysteria deerat. Hinc Tertullianus quū gra-
 uissima illa de infanticidio calūnia obijce-
 recur, licet Apologiā institueret, tamē de
 Sacrificio Christianorum summo silētio
 tacuit. Sic Cyrillus Alexandrinus obii-
 cienti & quærenti semper Iuliano Apo-
 statæ, cur non sacrificaremus, de mentis
 & animi spirituali sacrificio fusissimè res-
 pondet; de Ecclesiæ illo singulari & my-
 stico Sacrificio ne verbum quidem. Sed
 apertissimè hunc Patrum sui tēporis mo-
 rē notauit Gregorius Nazanzenus. Sic
 enim scribit. *Nō cātemus, inquit, canticū do-*
mini in terra aliena, videlicet citra ullū dis-
crimen quibusuis audiētibus: siue ī sunt gene-
ris nostri, siue peregrini, amici, siue inimici,
candidi, siue maligni, quorum unicum est stu-
dium nostris insidiari. Et paulò pōst. Quid si

In Apologeo
tico cap. 9.

Lib. 9. con-
tra Julianū.

sapientiam nobis inimicam (admixtos Philosophos & infideles intelligit) explodere non licet, in illud saltem uno consensu incubamus, ut secreta quae sunt & à vulgi conspectu semota, secretò quoq; tractemus, et quae sancta sanctè: nec in profanas aures, quae silentio sunt adoranda, projiciamus. Alioqui declaramus apertè, quia qui Daemonia adorant, & turpiù tūm fabularum, tūm rerum sunt cultores, eos nobis esse longè Religiosiores. Illi enim his qui nō eis acm initiati sunt sacrī, sanguinē suū citius quàm quādam arcana sua impartirent. Hæc ille.

Adeo autem celandorum hoc Mysteriorum in Christianis studium etiā ipsis Ethnicis innotuit, vt Aurelianus Imperator Ethnicus sic ad pontifices suos ethnicos Romę agētes scripserit, vt meminit in eius vita Flavius Vopiscus. Miror, inquit, vos, patres sancti, tā diu de aperiēdis Sybillinis dubitasse libris, perinde quasi in Christianorum Ecclesia, non in templo deorum omnium tractaretis. Intellexerat videlicet homo Ethnicus & gentilis, in Christianorum Ecclesia Mysteria omnia, ritus ac ceremonias sacras ita summo quodam & sacro silentio

Vopiscus in
Aureliano.

lentio occultari, ut earum rerum nihil ad prophanorum hominum aures peruenire vñquam potuerit. Quòd si fortè tandem aliquando fidei quædam Mysteria, Patres illorum temporum fusius & aperi-
tius pertractabant, id hæreticorum sola importunitas extorsit. Sic enim in causa Trinitatis omnium sanè diuinissima & difficillima variæ illæ Sabellij, Arrij, Ma-
cedonij & Eunomij hæreses ad diligen-
tissimam & minutissimam Mysterii illius altissimi discussionem vel inuitos Patres trahebant. Notauit hunc Ecclesiæ mo-
rem Augustinus, sic scribens: *De trinitate* Enarratio
te perfectè tractatum non est, antequam obla- Psal. 54.
trarent Arriani: de Pænitentia perfectè tra-
ctatum non est, antequam obfisterent Nouati-
ani; de Baptismate perfectè tractatum non
est, antequam contradicerent rebaptisatores
Donatistæ. In illis autem fidei ac doctrinæ Catholicæ dogmatibus, de quibus totis illis sexcentis annis dubitatum aut con-
trouersum non erat (qualia pleraque sunt, quæ hodie ex certis & indubitatis controuersa & dubia fecit improbitas & impietas hæretica) illorum temporum

N 5 Patres

Patres parcissimè & rarissimè differuerunt.

*De sacra-
mentis quā
parcē olim
scriptū fue-
rit.*

Hoc ita se habere in quibusdam Ecclesiae Sacramentis, de quibus tunc siebant nullæ, hodie plurimæ & maximæ fiunt controvërsiæ, exempli causa clarissimè demonstrabitur. Beatus Chrysost. è superiori loco apud populum agēs, quū de Baptismi ritib⁹ apertè aliquid differere quam maximè cuperet, non liceret aurem per prophetas illos & catechumenos Cōcioni admixtos, sic auditores suos allocutus est:

Homil. 40. Cupiam sanè clare proferre verba, si per prophetas illos liceret (Ethnicos & Catechumenos, quibus Constantinopolis abundabat, intelligit:) Nam hi difficiliorem nobis interpretationem reddunt. Cogunt enim, aut non clare dicere nos, aut mysteria vulgare. Dicam tamen, sed quantum fieri potest adumbrare. Nam post arcana illa verba & metuenda, post horribiles canones, dogmatum de calo transmissorum, ad finem adiungimus, Credo in resurrectionē mortuorum. Hęc ille Baptismi ritus & ceremonias insinuans, quas hodie usq; tenet Catholica. Idem de Sacramento Ordinis eiusq; itē ceremoniis sic alibi sub inuolu-

inuolucro loquitur. *Ordinaturus*, inquit, In 2. ad
 astantium vocat preces, & ipsi sententias fe- Cor. Homil.
 runt & acclamat, id quod initiati sciunt. 18.
 Non enim fas est, nō initiatis omnia detegere.
 Hæc ille. Eundem quoque morem Inno-
 centius i. Rom. Pont. huius σύνχρονος &
 contemporaneus seruat. De Sacramento
 enim Confirmationis ex quæstionis cu-
 iuidam occasione differens, quum multa
 dixisset, verba verò, inquit, dicere nō possum, Epist. 1. cap.
 ne magis Mysterium prodere videar, quam ad 3. ad Decen-
 tium.
 consultationem respondere. Atque hæc in il-
 lis tribus Sacramentis sic illis tunc tem-
 poribus scripta videmus. In genere autē
 de omnibus Mysterijs eundem obseruatum
 semper morem fuisse, tradit aperte D.
 Ambrosius in lib. de ijs qui initiantur my-
 sterijs. Illum enim sermonem suum quia
 non nisi ad iam baptisatos habebat, ipse
 met rationem reddit his verbis. Nunc de
 Mysterijs dicere tempus admonet, atque ipsam
 Sacramentorum rationem edere, quam ante
 Baptismum si putassimus insinuandam nōdum Cap. 1.
 initiatis, prouidisse potius quam edidisse & sti-
 maremur. Hec ille, apertissimè morem Ec-
 clésiæ veteris quæ iā diximus demōstrans.
 Iam ve-

Priopericors

Iam verò in summo omnium & celebratissimo venerabilis Eucharistiæ Sacramento, circa cuius materiam, substâtiā, effectum, usum, ritus ac ceremonias infinitas hodie nobis controversias, quæstiones, lites, & contentiones, infausta hæc nostrorum temporum hæresis peperit, paritque indies, quantis perpetuo compendiis & *βραχυλογίαις* primorum seculorū Patres sunt usi, quam nihil clarè, nihil apertè, nihil copiose, sed omnia succinètè, mysticè, & quasi sub silentio tradiderint, plurimorum nunc Patrum brevibus sententiis, breuiter ob oculos ponam. Origines antiquissimus Græcorum Scriptor cùm de hoc Mysterio pertractaret, tanquam rem notam nec vulgandā citò præterit, dicens:

Nouit qui Mysterijs imbutus est, Carnem & Sanguinem verbi Dei. Non ergo immoremur in his, quæ & sciētibus nota sunt, & ignorantibus patere non possunt. Idem facit Homil. 13. eiusdem operis. Tertullianus ad uxorem scribens; *Non sciet, inquit, maritus quid ante omnem cibum gustes? & si scierit, panem, non illum credet, qui dicitur. Sub nube hæc ita proferuntur, ut si in ea fortè incidat*

Ethnicus,

*Orig. in Le-
uiticū Ho-
mil. 9.*

*Lib. 2. ad v.
forem.*

Ethnicus, non capiat Mysterium. Sic Epiphanius quum historiam Cœnæ Dominiæ obiter vellet exponere, proiisus à Sacramento verbis abstinet. *Videmus*, inquit, *quod accepit Saluator in manus suas, veluti E-* In Anchæ
uangelium habet, quod surrexit in Cœna, & ratus
accepit hæc, & ubi gratias egit, dixit, hoc meū
est hoc, & hoc. Quis hæc nisi Christianus,
isque sacris Mysteriis initiatus, intellige-
ret? Hoc nimirum est mysticè Mysteria
tractare. Isychius similiter vetustissimus
Scriptor, quum de hoc Sacramento verba
faceret: Præueniens, inquit, Dominus, se met- Lib. I. cap.
ipsum in Cœna Apostolorum, immolauit quod cum. 4. in Leuit.
sciunt qui Mysteriorum percipiunt virtutem.
Videte ut ad scientes loquitur, non ut nef-
cientes quicquam doceat. Eodem planè
modo Theodoretus, quotidiani Sacrificii
vsum, vnicæ in Cruce oblationi minimè
repugnantem volens insinuare, Clarum, in-
quit, est his qui sunt in diuinis rebus eruditæ, In Com-
nos non aliud Sacrificium offerre, & cæt. Ita mēt. ad cap.
rursum commonefacit tanquam de re no-
ta, nihil autem clarè docet aut demon-
strat ipse. Manifestius verò hoc alibi
facit. Interrogante enim aduersario, quid
appellas

Dial. 2.

appellas donū quod offertur ante iuuocationem
sacerdotis, respōdet orthodoxus. Nō oportet
aperiē dicere. Est enim verisimile adesse al-
quos mysterijs non initiatos. Moxq; respōde-
tur ænigmatice tacitis panis & vini voca-
bulis. D. aurē Chrysost. et si vnu omnium
copiosissimē & frequentissimē de hoc Sa-
cificio & Sacramento scripsit, nihil ta-
mē apud eū compēdijs istis & præcisioni-
bus frequētius. Agēs enim hac de re apud
in Gen. populū; Scīūt inquit, initiati quid dicatur; &
Hom. 22. ad Hebr. Hom. alibi: Scitis qui imbuti estis Mysterijs. Et iteū:
s. in 1. ad Tim. Hom. 31. et 61. mus: siue sexta feria, siue Sabato, siue in Do-
ad pop. An- minica die, siue in celebritate Martyrū, eadem
biach. litatur hostia, idē immolatur Sacrificium. Rur-
sum quoq;: Sequamur, inquit, initiati, qua di-
cuntur, norunt fideles. Ut in Oriente Chry-
sostomus, ita in Occidente Augustinus
plusquam Laconica verborum breuitate
vritur, quoties de hoc Mysterio disserit.
Agēs enim alicubi apud populum de Ec-
clesiæ Sacrificio, Nostis, inquit, quale Sacri-
ficiū: norunt fideles. Et ibidē paulo post: No-
rūt fideles. Disputari inde modo non potest. Et
alibi: Nouerunt, inquit, qui legūt, quale Sacri-
ficiū

Enarratio
Psal. 21.
Conc. 2.

ficiū obtulerit Melchisedech. Quā locutionis formā multis in locis usurpat. Contra aduersariū legis & Prophet. cap. 20. In Psal. 33. Conc. i. in Ioannē Tract. 26. Ex quibus omnibus loquēdi formulis, quum cōstet, Patres illorū temporū de Sacramētis religionis nostrę nihil fusē pertractasse, nihil copiosē differuisse, nihil aperta narratione demōstrasse, sed parcē & breuiter summa rerū capita attigisse, & res grauisimās leuiter ex proposito præteruolasse, omniaque ad auditorum & legētium notitiam retulisse; quis non videt, iniquissimam esse illorum & ab omni ratione ac æquitate alienissimam Præscriptionem, qui dogmata hodie controversa maximē circa doctrinam Sacmentorum & Religionis cultum, non nisi ex illorum Patrum ac seculorum documentis clarissimis, testimentijs apertissimis, praxi perspicua & dilucida peti, probari, & demonstrari volū? Quum enim isti nullam prorsus rationem habeant vel eo tunc tempore scribentium paucitatis, vel libroru quæ inde secuta est, iacturæ & infinitæ vastitatis, vel ipsius in scribendo breuitatis ac

tis ac parcitatis, seu propter primorum
Patrum in mysteriis fidei occultandis re-
uerentiam, seu propter Ethnicorum &
Catechumenorum perpetuam cum fide-
libus commixtionem, istos sanè homi-
nes eorumque furiosam Præscriptionem,
ab omni penitus ratione esse alienissimā,
quis dubitet?

Pars. 2. De
impietate
Præscriptio-
nis huius.

Venio nunc itaque ad alteram illam O-
rationis nostræ partem longè grauissimā,
& vestra (ornatissimi Auditores) diligentii
attētione dignissimam, in qua non de in-
iquitate, temeritate, aut leuitate aliqua,
sed de nefanda & abominanda, Christia-
nique auribus & cordibus detestāda blas-
phemia Præscriptionis huius impudentif-
simę agendum nobis erit. Hoc ergo in lo-
co, hac in causa, non animis solūm, sed &
affectibus adeste, mecumque impietatem
istam post hominum memoriam scelera-
tissimam, seriò cōsiderate. Quid enim est
quod audent, aut potius quod non audent
dicere? Ausi sunt & dicere, & scribere, &
toti posteritati editis libris commendare,
his totis mille annis, totum Christianum
Orbem, sub Papatum, (sic enim loquun-
tur isti

tur isti καὶ οὗτοι) superstitionibus infinitis inuolutum, erroribus innumeris implicatum, idololatriæ denique cuiusdam crassissimæ reum fuisse. Ipsum porto Ecclesiae Caput & Principem, ipsummet esse Antichristum: *Nos enim (Ait Calvinius)* scelerati illius & a lominanci sub Anti-
christo regni Duce & Antesignanum apud nos facimus Rom Pontificem. Cæteros au-
tē Episcopos, Abbates, Monachos, Pres-
byteros totumque Clerum ac populum
Christianum, quotquot iam his mille an-
nis Rom. Pont. ut Vicario Christi obe-
dientiam præstiterūt, membra esse Anti-
christi & filios perditionis. Theologos
porrò ac Scholasticos Magistros omnes,
qui hoc toto tempore docuerunt, tene-
brarum magistros, cæcos duces, atque a-
deò, ut verbo contumeliam addant, para-
sitos Pontificios & lixas regios, superbissi-
mè appellitant. O sceleratam blasphe-
miā. O projectam audaciam. O porten-
ta hominum in ultimas terras deportan-
da, imò ex omni terrarum Orbe, quām
longissimè exterminanda. Liceat hīc mi-
hi (per vestram omnium humanitatem &

O pietatem,

pietatem, rogo) mutato nonnihil orationis genere, ipsos hic aduersarios nostros compellare, & ad illos tanquam praesentes Orationis velum conuertere.

Vos hic ergo compello tota Protestantum confusa turba, vos sanctæ Ecclesiæ (Matris olim vestræ, ac adhuc etiam nostræ) non iam filij, sed spurij & Apostataræ, ad vos hæc nostra se cōuertit Oratio. Illâne Ecclesia verbi Dei Incarnatione fundata, cœlestibus promissis stabilita, Sanguine Vnigeniti redempta, aduentu S. Spiritus confirmata, Apostolica prædicatione erudita, Martyrum cruore signata, post sexcētos tandem annos vestro iudicio deſiit, vt mille penè iam annis seducta, & nequissimis erroribus implicata, in fine tandem seculorum apud paucos reuiuisceret? Hoc in Euangeliō reperitis? Istudne ex verbo Dei didicistis? An non proſsus contraria legitis? Ego, inquit Saluator, vobis cum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi: quæ cùm diceret, Apostolis loquebatur, sed nos intelligebat, ait August. Nunquid enim Apostoli hic futuri erant usque ad consummationem seculi? Ecce ergo perpe-

Math. 26. Enarrat. in Psal. 47. bismcum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi: quæ cùm diceret, Apostolis loquebatur, sed nos intelligebat, ait August. Nunquid enim Apostoli hic futuri erant usque ad consummationem seculi? Ecce ergo perpe-

perpetuò præsentem Ecclesiæ suæ audi-
tis Christum. Usque ad cōsummationem
seculi dicit, non in consumatione sola : us-
que ad finem, non in ipso fine tantum : us-
que ad exitum rerum, non in ipso demum
exitu, ut ante exitum tot eam annis de-
seruerit. Rursum super hanc Petram, ait
Christus, ædificabo Ecclesiam meam, & portæ
inferi non præualebunt aduersus eam. Aperi-
tè ergo oculos, & videte perpetuam Chri-
sti Ecclesiam, videte solidam validamq[ue]
ut sciem castrorum ordinatam, & ut pe-
tram immobilem, aduersus quā nec portæ
inferi præualebunt. Et qua fronte vos su-
perstitiones, qua fronte errores, qua fron-
te idoli cultum aut in ea, aut contra eam
præualuisse dicitis? An fortè portæ infe-
ri præualere non potuerunt, sed portæ
Romanæ poterant? Sed & iterum ; Chri-
stus rogauit Patrem, ut alium Paracletum Ioan. 14:16
daret Ecclesiæ suæ, ut maneret cum ea in
eternum, Spiritum veritatis. Si Spiritum
veritatis in æternum, quomodo spiri-
tum erroris per tot Centenarios? An ie-
rita Christi verba, ò Verbi Dei Af-
fertores, dicemus? aut contra Christi

O 2 — disertis

disertissima verba, Ecclesiam nobis sua cœlesti præsentia perpetuò administrandam, cōtra portas inferi semper muniēdā, Spiritu veritatis in æternum dōtandam promittentis & afferentis ; vestris vanissimis & sceleratissimis verbis eam defecisse, aberrasse, & diris erroribus implicatam fuisse afferentibus, credendum putabimus ? Hoccine est ad verbum Dei, fidem (quod pollicitamini) reuocare, vt verbis vestris contra Christi verba credamus ? Hoccine est Euangelij lucem prædicare, vt Euangelium perpetuis iam in tenebris obuolutum, ipso etiam reclamante Euangeliō doceatis ?

Quid, quòd non Euangeliō solum viri Euangelici aperte cōtradicitis, sed & propheticam quoque doctrinā (quam vobis solis magno supercilio arrogatis) hæc vestra præclara Præscriptio penitus proscribit ? Ecquid enim in Psalmis, & in Prophetis, frequētius aut clarius reperitur, quam Christi Ecclesiam à suo primū exordio, ad fines usque seculorum perpetua successione decurrere & perdurare ? Pauca de multis breuiter perstringam, & notabo po-

tabo potius, quām ostendam. In Psal. 88.
 sic legimus: *Disposui testamentum electis psal. 88.*
meis, iuraui David seruo meo, usque in aet-
num præparabo sementium, & ædificabo in
generatione & generationem sedem tuam. Et
iterum: Semel iuraui in sancto meo, si David
mentiar, semen eius in aeternum manebit.
 Quæ verba si cum Iudeis potius ad Salo-
 monem, quām cum Ecclesiæ Patribus ad
 Christum referri vultis; (hoc enim inta-
 niæ vestræ conuenit) at illa, opinor, ad
 Christum spectare non negabitis, ipsis e-
 tiam Pharisæis & Iudeorum principibus
 iam olim præsente Christo id confitenti-
 bus, quæ idem Propheta dicit: *Tu es Sa psal. 109.*
cerdos in aeternum, secundum ordinem Mel-
chisedech. Quod si in aeternum Sacerdos,
 quomodo tot annorum centenarijs, sine
 Sacerdotio, sine Sacrificio, sine Ecclesia?
 An forte dicturi estis, quod dixerunt olim
 Donatistæ cum hæc audirent, ut meminit
 August. *Iam hoc factū est. Iam credidérūt in*
Christum omnes gentes. Sed illa Ecclesia quæ
fuit omnium gentium, iam non est, perijit. Imo
 hæc planè sunt verba vestra, hæc vox
 omnium vestrum est, perisse his non-
 Enarrat in
 Psal. 101.

O 3 gentis

gentis annis veram Christi Ecclesiam. Ex hoc enim uno absurdo, illa vestra Pr̄scriptio absurdissima nata est. At audite, per si qua adhuc in vobis reliqua est, fidem vestram, per amores omnes rogo, quid de hac voce, olim Donatistarum, nunc vestra antiquissimus ille & sanctiss. Pater, Doctorq; celebratissimus D. Augustinus senserit. Sic eam commendat, sic exornat.

Enarrat. in Hanc, inquit, vocem abominabilem, & detestabilem, presumptionis & falsitatis plenam, nulla veritate sufficiam, nulla sapientia illuminatam, nullo sale conditam; vanam, temerariam, precipitem, perniciosa, praeuidit Spiritus Dei, & per Prophetam in persona Ecclesie dixit, Exigitatem dierum meorum nuncia mihi. Quia est, quod nescio qui recedentes a me, murmurant contra me? Quid est, quod perdit me perisse contendunt? Certè enim hoc dicunt quia fui, & non sum amplius. Annuncia ergo mihi exiguitatem dierum meorum. Non à te quero dies illos aeternos. Illi sine fine sunt, ubi ero: Non ipsos quero. Temporales quaro, temporales dies mihi annuncia. Quamdiu ero in isto seculo, annuncia mihi, propter illos qui dicunt. Fuit Ecclesia & non est: propter illos qui

los qui dicunt: Impletæ sunt Scripturæ: Crediderunt omnes Gentes: sed apostatauit & periit Ecclesia de omnibus gentibus. Et annunciauit, nec vacua fuit vox ista. Quomodo annunciauit? Ecce ego, inquit, vobiscum sum ad consummationem sæculi. Hæc hactenus Augustinus contra suos olim Donatistas. Hæc & nos contra vos hodie, non tam nostros, quam Ecclesiæ & ipsius Christi aduersarios simili insania laborantes, similiter proferimus ac repetimus.

Sed redeo nūc ad prophetica, & vnum vobis Esaiam non tam Prophetam, quam Euangelistam (sic enim ab Augustino & Hieron. nūcupatur) oppono. Sic de Messia Regno, quod est Ecclesia, scribit. Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Super Solium David & super Regnum eius sedebit, ut confirmet illud & corroboret in iudicio & iustitia, amodo & usque in sempiternum. Rursum sic alibi gentes in persona Dei alloquitur Propheta: In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui, dixit Redemptor tuus

O 4 Dominus.

Dominus. Sicut in diebus Noe istud mihi est,
cui iuravi ne inducerem aquas ultra super ter-
ram, sic iuravi ut non irascar tibi & non in-
crepem te. Montes enim commouebuntur, &
colles contremiscunt: Misericordia autem mea
non recedet a te, & fædus pacis meæ non mo-
uebitur, dixit miserator tuus Dominus. Po-
tuistne quicquam clarius aut apertius dicis?
Aut contra haec quod aliqua fronte vel
mussitari queat, habetis? An non etiam cla-
rissimo Noe exemplo animi sui senten-
tiam Prophetæ explicat? Non videtis, quod
sicuti post primum illud sub Noe totius
orbis diluvium, nullum tale aliud denuo
futurum Deus certissime promisit: sic
post illam omnium gentium ante Messiae
aduentum cœcitatem (solis Iudeis, ut tunc
solo Noe, cum suis, in arca Synagogæ ser-
uatis) nullam deinceps similem futuram,
clarissime pollicetur? Et audetis tamen
vos (quoniam quid est quod non audetis?)
hanc omnium gentium cœcitatem, tan-
quam nouum totius Orbis diluvium, his
totis mille annis, iam factam fuisse pronu-
ciare? Quid ergo ad haec Prophetæ verba
dicitis, quid vel hiscere potestis? Non
desunt

desunt acutis hominibus prompta perfuga. Respondet intrepidè Caluinus vester, & in hunc Esaiæ locum cōmentans, istud nobis non veri commētarij, sed commen-
ti potius vanissimi homo impudens ob-
trudit. Sic enim in postremum iam pro-
ductū locum scribit. Tametsi, inquit, innu-
meris superstitionibus omnia polluta sint, ut
propemocum obrutum fuerit Christ anum no-
men, aliqua tamen Ecclesiæ forma quāvis ^{In commen-}
^{tar. in. cap.} _{54.} mutila in orbe remansit. Rursum paulò post.
Tametsi Ecclesia fluctuet atque agitetur va-
rijs modis inter has tempestates, tamen quia ^{In cap. 55o}
Dominus perpetuam sui nominis memoriā esse
vult, eam tuebitur ac defendet. Pulchritudinē, sanè,
& bellè responsum. Schemate quodam &
tropo remotionis rhetoricae, apertissimā
& clarissimam veritatem offuscare, verbis-
que paulò cōcinnius dispositis ac cōnex-
is, Lectori fucum facere, vafer & versipel-
lis homo molitur.

Sed nō ita facilè manifestissimæ & for-
tissimæ veritatis aut extinguitur splendor,
aut retunditur acies; nec verborum fucus
rei gravitatem quasi leuis arundo immo-
bilem Petram concutere potest. Pollui

O 5   omnia

omnia superstitionibus innumeris, Obrui quo-
 g, propemodum Christianum nomen, & muti-
 la Ecclesiae formam remanere, quæ dicit Cal-
 uinus, ex diametro repugnant misericor-
 diæ sempiternæ, qua misertus est gétium
 Deus; misericordię, quæ nō recedet ab Ec-
 clesia gentiū, & fœderi pacis, quod nō mo-
 uebitur, quæ omnia dixit Prophetæ Esai-
 as. Hoc nō est prophetæ verba comméta-
 rio illustrare, sed est Prophetam & Deum
 ipsum commenti, & (ô blasphemiam)men-
 dacii arguere. Propterea sanè adhuc aper-
 tius idem alibi Prophetæ eandem hāc dei
 promissionem repetit & inculcat. *Quum*
Esa.59. *venerit, inquit, Sion Redemptor &c. cat.* Hoc
 est fœdus meū cum eis, dicit Dominus. Spiritus
 meus qui est in te: & verba mea quæ posui in
 ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore se-
 minis seminis tui: dicit Dominus, *A modo &*
usque in sempiternum. Hic ergo quid di-
 cis, Caluine? In hæc verba quid tan-
 dem commentaris? quem fucum facies?
 quam fraudem inuenies? Libet hīc cum
In lib. contra Donat. post collationem cap. 24. Augustino sic in simili causa exclamante,
 dicere: *O violentia veritatis, quolibet e-*
culeo, quisib[us]libet ungulis fortior ad expri-
mendans

mendam confessionem. Hic enim vi veritatis vicitus Caluinus, verissima hæc verba vel invitus protulit. Promittit propterea inestimabili hoc bono Ecclesiam nunquam priuatimiri, quin Spiritu sancto regatur & fulciatur cœlesti doctrina. Parum enim esset nobis, semel offerri Euangelium, nosq[ue] Spiritu ^{In eom. i. 10 cap. 50.} donari, nisi apud nos perpetuò residerent. Eccl. paulo post. Promissio eiusmodi est, Dominū sic affuturum Ecclesiae, sic q[uod] eius curam habeturum, ut eam priuari doctrina nunquam sinat. Hic ergo te teneo, Calvine, hic te vrego. Hæc te nostra, imò tua te ipsius cruetat Oratio. Corruit iam penitus hæc tua tuorumque petulantissima Praescriptio. Corruit totius nouitaris, ac falsi nominis Religionis vestrae fundamentum. Corruite simul quicquid tam lubrico fundamento superextruxistis.

Si enim (quod ipse met sateris,) inestimabili hoc bono (sic enim rectissime id vocas) Ecclesiam suam Deus ditauit, ut Spiritu Sancto semper regatur, ut cœlesti doctrina semper fulciatur, ut apud eam Euangelium perpetuò resideat, ut denique sic adsit Ecclesia sua Deus, ut vera eam ^{doctrina}

doctrina nunquam priuari sinat , quæ omnia tua sunt verba: quanta tu absurditate, quanta impudentia, quanta repugnantia dicis, his totis mille annis superstitionibus non paucis, sed innumeris, nec quædā sed omnia Religionis Christianæ polluta fuisse, ipsumque Christianum nomen obruatum propemodum iacuisse? Hæc cine cohæret? Hæc cine cōueniunt? An non potius ex diametro, & dīs dīa πασῶν ut dicunt, repugnant, & dissident? Sed illum iam eiusque consimiles missos facio.

Epilogus.

Ad vestram nunc prudentiam, grauitatem, æquitatem, amplissimi & ornatissimi Auditores, nostra se reflectit Oratio . Vestrū hīc grauissimum iudiciū, vestram sententiam appello. De hac istorū hominum admirabili Prescriptione quid pronunciandum sit, ad vestrū planè arbitriū refiero. An aliud profectò censem, quām & inquisimā illam esse, & ab omni ratione alienissimam, & cū summa pariter ac inaudita in Deum ipsum blasphemia coniunctā? Nemini me hercle obscurum iam esse arbitrör, diligenter expensis ijs quæ diximus, Ecclesiam Christi adeò esse sibi similem, adeò

ad eò vnam ac eandē, quantum ad veritatis
ipsius vim ac fidei sincerā doctrinam spe-
ctat, vt nulla eius ætas, nulla successio, al-
terā potior haberi debeat. Non enim ad
certa tēpora, sed ad perpetuū quoddā tē-
pus, sine aliquo interuallo diuina quæ au-
diuim⁹, verba se porrigūt. Quodq; de Ec-
clesię firmitate, fide, ac robore in Scriptu-
ris prædicatur, nō minus ad posteriores Ec-
clesię annos acētates, quād ad priores per-
tinet. Antiquitati quidē certè multū de-
fertur: sed Ecclesiæ cōsensus à quocūq; il-
le tēpore petatur, eādē vim habet. Quin-
imò, si posteriorū horū tēporū summā in
Ecclesia pacē, doctorū virorū multitudi-
nē, acria ingenia, acerrima studia cōsidere-
m⁹, si quā facile sit inuēti addere, quātiq;
momēti, aliorū studijs, ac laboribus, nouos
accessisse sudores, nouas lucubrationes,
cogitemus; si quot his postremis Cētena-
rijs ad fidē Christianā Gentes conuersæ,
quot sanctissimarū Religionū præclari or-
dines inuēti, quot de reb⁹ grauissimis Cō-
cilia habita, quot hēreses eruditè cōfutatę
fuerint, si postremò quāta tūm in sacrā pa-
ginā optimorū interpretū, tūm ad formā-
dam pic-

Recentioris
Ecclesiæ et
comium,

dā pietatē homiliarū eruditissimarū seges
 pdierit, quām preclara in ūni sciētiarū ge-
 nere, sed maximē in studio Theologico,
 monimēta in luce & man' hoīm exierint,
 vt ad methodos multa fuerit redacta, quæ
 antea cōfusa, explicatiō tradita, quæ antea
 obscura erāt, attētē & cōsideratē perpen-
 damus: videbimus profectō (vna Antiqui-
 tatis grauitate excepta) Ecclesiā & Theo-
 logos posteriorū horū tēporum, eos dico
 qui his nōgēris & ampli' annis floruerūt,
 cū prima illa Ecclesia satis laudabiliter &
 sine inuidia posse cōparari. Illud sanè ex-
 tra controuersiam est, ad dubia fidei clarē
 & euidēter discutiēda, certi' & copiosi' ex
 hac etate nobis suppeditari, quām ex pri-
 mis illis seculis. Quę vnica causa erat arro-
 gantissimæ huius & petulanriſſimæ Præ-
 scriptioſis ab hæreticis excogitatæ. Quæ
 quum ita ſint, nec illa iā amplius superba
 Præscriptio apud pium quēquā valere, ſed
 oīm prorsus bonorū ac prudentū auribus
 tāquā & ex ſe iniquiſſima, & in Deū blaſ-
 phema explodi, & recentiorū harū ætatū
 Theologis, Patribus, ac Magistris, ſuus cō-
 ſtare honos, ſua cōcedi Authoritas debet.

DIXI.